

En toch schreef Cuvier zelf:

„Eenige Reptielen, de Kikvorschachtigen, halen in hun prille jeugd adem door kieuwen, opgehangen aan aanhangsels van het os hyoid, welke kleiner worden, naar mate de longen zich ontwikkelen. Zij vormen in dit opzicht een soort van overgang (passage aux poissons) naar de visschen” (L. d. A. C. p. 39).

Men kan hieruit zien, dat zulke schijnbaar evolutionistische uitdrukkingen niet zoo reëel opgevat moesten worden. Het was de periode der idealistische morphologie.

DR. A. SCHIERBEEK.

LITTERATUUR.

- C. E. Daniëls. Het Leven en de Verdiensten van Petrus Camper. *Uitg. d. h. provinc. Utrechtsch Gen. v. K. en W. Leeftang.* 1880.
(Hierin een volledige bibliographie).
- C. E. Daniëls en H. C. Rogge. Catalogue de Manuscrits de Pierre Camper et de Lettres inédits, ... qui se trouvent dans la *bibliothèque de la société Néerlandaise pour les progrès de la Médecine* (Ned. Mij. tot bevordering der Geneeskunde) à Amsterdam, F. Muller, 1881.
- Topinard. Etude sur Pierre Camper et sur l'Angle facial dit de Camper. *Revue d'Anthropologie* 1874.
- Ned. Spectator 1881. Hierin (p. 251 en 274) 2 artikeltjes van G. J. C. Vosmaer en Daniëls over Camper.
- Vicq d'Azyr. Oeuvres, recueillies et publiées avec des notes par J. L. Moreau de la Sarthe, Paris. An. XIII (1805) 6 vol. (Hierin o.a. reeds belangrijk werk uit 1780).
- John Hunter. The scientific works of ... 1861. (2 vol).
Eenige werken zijn ook in 't Nederl. vertaald.
- De werken van Cuvier zijn in de meeste groote bibliotheken voorhanden. De titels zijn in den tekst genoemd.
- Mrs. Lee. Memoir of Baron Cuvier. London 1833.
- Pasquier. Eloge de Cuvier. Paris 1833.
- Flourens. Analyse raisonnée des travaux de George Cuvier. Paris 1841.
- C. E. v. Baer. Lebensgeschichte Cuviers. Braunschweig, 1897.
- W. v. Seidlitz. Revolutionen in der Erdgeschichte. Jena, 1920.

REISHERINNERINGEN UIT SPITSBERGEN EN NOORDELIJK SCANDINAVIË

door Dr. G. J. VAN OORDT.

I.

TOEN wij in den namiddag van 21 Juni 1921 de haven van Tromsø verlieten, voorspelde het regenachtige gure weder niet veel goeds. Weinig was er te zien van de eenzame kale kusten van het uiterste Noorden van Noorwegen; laag hingen de wolken overal op de bergen. Slechts hier en daar zag men een klein gehucht of een eenzaam huis; boomen, welke aan Tromsø een zoo aardig voor-

komen geven, zijn er in dit gebied niet meer; daarvoor liggen deze fjorden te veel open voor de Noorden- en Westenwinden.

Toch was er iets, dat deze eentonige vaart naar de Noordelijke IJszee, voor mij althans, zeer kortte; dat waren de groote hoeveelheden zeevogels. Ik had op onze tocht langs de Noorsche kust wel veel verschillende soorten waargenomen, maar daar onze kustboot slechts in enkele gevallen in de buurt van een vogelberg kwam, was het aantal individuen nooit zoo heel groot geweest. Nu werd dit anders: het bleek al meer en meer, dat wij in de nabijheid van een van de grootste vogelbergen van Noord Europa, van Fugl  (= Vogeleiland) kwamen. Onophoudelijk trokken er groote troepen Alken en Zeekoeten langs ons. Zij zoeken hun voedsel ver weg van hun broedplaats, want ook in Tromsø had ik vele van zulke vluchten zien passeeren. Jammer was h t, dat wij niet langs het zoeven genoemde eiland naar de Poolzee gingen: wij namen een iets kortere route langs Helg , waar vooral de Papegaaiduikers zeer talrijk waren. Aardig was het te zien, op welk een verschillende wijze zwemmende Zeekoeten en Papegaaiduikers voor het naderende schip vluchtten: de eersten duiken meestal snel onder, om onder water zich uit de voeten te maken, terwijl de laatsten, half loopend half vliegend, zich een eind over het water heen voortbewegen om op veiligen afstand van het schip weder op het water te gaan zitten.

's Avonds werd de open zee bereikt, nadat wij den witten vuurtoren van Vann , waar de branding hoog tegen opspatte, gepasseerd waren.

Voor ik u van mijn reis over de Noordelijke IJszee verder vertel, wil ik echter eerst mededeelen, voor welk doel ik naar Spitsbergen ging en, in het kort, hoe onze reis tot Tromsø verlopen was.

Ik had n.l. het voorrecht den vorigen zomer de gast te zijn van de „Nederlandsche Spitsbergen Compagnie”, welke in het voorjaar van 1921 van een Russische Maatschappij een zeer gunstig gelegen, reeds vanaf 1914 in exploitatie zijnde kolenmijn te Green Harbour gekocht had. In den afgelopen zomer werd het mijnbedrijf hier sterk uitgebreid, waarvoor voornamelijk Duitsche werkkrachten gebruikt werden. In het voorjaar werden er vier verschillende transporten Duitsche arbeiders naar Green Harbour gebracht en met het laatste van deze mocht ik de veertien dagen lange reis naar Spitsbergen mede maken. Mijn doel was in Spitsbergen zooveel mogelijk te verzamelen voor Nederlandsche Musea. Als Zo loog had ik de fauna natuurlijk in de eerste plaats op mijn programma gezet, doch ook zou ik trachten collecties Arctische planten en fossielen bijeen te brengen.

Ik had gehoopt veel ornithologische waarnemingen te kunnen doen gedurende de zeereis van Rotterdam naar Bergen, doch de zeeziekte — een hoogst onaangename ziekte voor den ornitholoog! — verhinderde dit in sterken mate. Vertrokken in den avond van 10 Juni, hadden wij in den avond van 12 Juni het hooge gebergte van Zuidelijk Noorwegen in zicht.

Toen was de zee kalmer geworden en hierdoor was het mij mogelijk nog iets te zien van de Drieteenmeeuwen (*Rissa tridactyla* L.), die aldoor ons schip volgden en

den Noordschen Stormvogel (*Fulmarus glacialis* L.), die den geheelen dag om ons schip heen gecirkeld hadden.

Bij den vuurtoren Sküdesnaes, waar wij den volgenden morgen waren, begon de buitengewoon mooie fjordentocht langs de geheele Noorsche kust, die bijna een week zou duren, alvorens wij Tromsø bereikten.

De Fjorden van de Noorsche kust zijn meestal breed, doch door de vele eilandjes en rotsen, die overal uit het water omhoogrijzen, wordt het vergezicht zeer verlevendigd. Schepen zagen wij weinig op onze reis, behalve talrijke opgelegde in de havensteden, waar wij langs voeren: een gevolg van de Noorsche Zeeliedenstaking. Ook wij zelf hadden een bemanning van niet-vaklieden en daarom deden wij over de reis naar Bergen veel langer dan gewoonlijk.

In Bergen, waar wij dien zelfden dag aankwamen, ging ons transport over op een der kustbooten, waarmee wij de 1200 K.M. lange reis naar Tromsø zouden doen. Vooral in het Zuidelijk gedeelte (tot Aalesund) is deze reis buitengewoon mooi en m. i. is de Scheerentuin (Skjaergaard) wel het meest imposante hiervan. De ber-

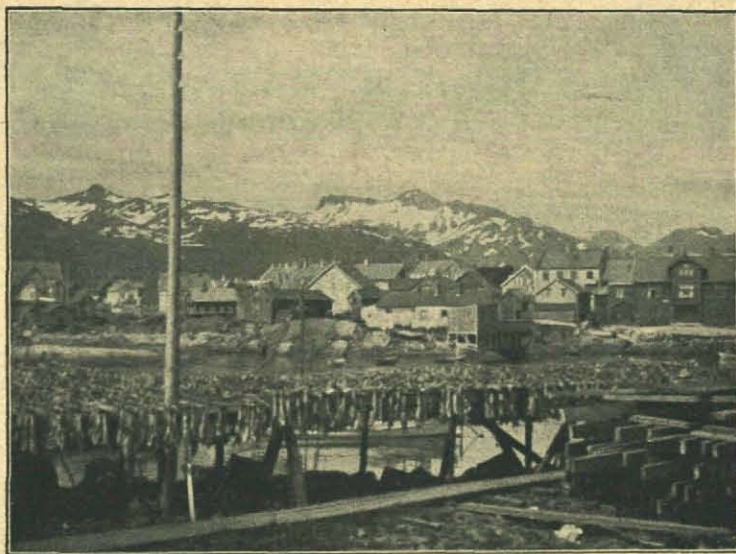

Fig. 1. Stokvischdrogerij in Svolvær.

Van Oordt phot.

gen van Zuid-Noorwegen ziet men hier uit de verte, de Scheeren zelf, vlakke eilandjes, die in den IJstijd door de gletschers sterk geërodeerd zijn, verheffen zich overal uit de zee. Het vaarwater is dientengevolge zeer smal en sterk kronkelend; dikwijls ziet men alleen aan de bakens, waar het schip tusschen de rotsen zal kunnen passeeren. Een ander indrukwekkend gedeelte van deze kust ligt daar, waar de Hornelen tot bijna 1000 M. loodrecht uit den zeer nauwen fjord oprijst.

Vogels zag ik in het Zuidelijke deel van Noorwegen betrekkelijk weinig. In de rotsen van den Scheerentuin broeden de zwarte Zeekoeten (*Uria grylle* L.) talrijk. Nooit ziet men hen in groote vluchten, zooals dat in de buurt van vogelbergen bij den gewonen Zeekoet het geval is: de zwarte Zeekoet broedt verspreid of in kleine gezelschappen langs de kust. Deze prachtige duikers — zij zijn in het zomerkleed geheel zwart met een groote witte vlek op den vleugel — verlevendigen de fjorden niet weinig.

Op 16 Juni begon onze reis door het Nordland,¹⁾ d.i. het gebied ten Noorden van Trondhjem. Ook hier vaart men, door talrijke eilanden en eilandjes tegen den Oceaan beschut, dicht onder de kust; slechts een enkele maal, zooals in den Folden Fjord en bij Kaap Kunnen komt men buiten. Met mooi weer heeft men hier op vele plaatsen een prachtig gezicht op het meer naar het Oosten gelegen Hooggebergte met zijn sneeuwvelden en zijn gletschers. Een van de merkwaardigste bergen op dit traject is de 251 M. hooge Torghatten (= de omgekeerde hoed), waarin zich op $\pm$ 124 M. hoogte een 20 M. hoogen tunnel bevindt. Wanneer men zich op voldoende afstand bevindt, kan men ook vanaf het zeeoppervlak door dit gat heen kijken.

Het Scandinavische gebergte bestaat vooral in het Zuiden voornamelijk uit oergesteente: graniet, gneiss enz., terwijl meer naar het Noorden toe oude, harde sediment-gesteenten, vooral uit het Siluur, de overhand krijgen. Overal langs de kust kan men nog de erodeerende werking van de gletschers in den IJstijd waarnemen.

Het Nordland is rijk aan vogelsoorten en de meest bekende hiervan is wel de gewone Eidereend (*Somateria mollissima* L.), die op de z.g. Holmen, lage eilandjes, in groote kolonies broedt. Hier worden kustmatige nesten voor hen aangelegd, waardoor de eieren en het dons op eenvoudige wijze verzameld kunnen worden.

Een andere eendsoort, die overal op zee voedsel zoekt, is de Middelste Zaagbek (*Mergus serrator* L.).

Meeuwen zijn natuurlijk langs de geheele Noorsche kust talrijk: de mooiste vind ik de kleine Mantelmeeuwen (*Larus fuscus* L.), die, evenals de Zilvermeeuw, gaarne de schepen volgen. Natuurlijk zijn de Roofmeeuwen (*Stercorarius parasiticus* L., de kleine Roofmeeuw), hun eeuwige vervolgers, er ook aanwezig. Nooit verveelt het te kijken naar de groote behendigheid, waarmede zij de meeuwen achtervolgen, en na hen genoodzaakt te hebben het pas gevangen voedsel te laten vallen, dit in de vlucht grijpen. In Noorwegen is de licht gekleurde variëteit van den kleinen Jager veel minder algemeen dan de geheel donkere exemplaren; in Spitsbergen is dit juist andersom.

Niet alleen de gewone Aalscholver ziet men veel langs de kust, waar zij op rotsen in kolonies broeden, ook de bij ons zoo zeldzame Gekuijde Aalscholver (*Phalacrocorax graculus* L.) kan men er nog al eens waarnemen. Door het ontbreken van de witte vlekken op kop en achterlijf en het bezit van een kuif zijn oude vogels ook uit de verte gemakkelijk van de gewone soort te onderscheiden.

Ik had gedacht zeer veel Zeekoeten, Alken en Papegaaiduikers te zullen zien. Doch het tegendeel was het geval, hetgeen m. i. alleen hierdoor komt, omdat zij vooral broeden op ver in zee gelegen eilanden, waarlangs wij niet dicht voorbij kwamen. Bekende vogelbergen zijn o. a. Lovunden en Threnen, 30 à 40 K.M. van de kust verwijderd. Slechts één eiland, waarop duizenden Papegaaiduikers (*Mormon arcticus*)

1) Geographische namen laat ik zooveel mogelijk onvertaald. Ik spreek dus niet van Noordland, Drontheim enz.

cus L.), broedden, passeerden wij van dicht bij: dit was Fuglö, ten Z. van Bodö gelegen. Op onze reis nam ik ook veel Roodkeelduikers, de welbekende wintergast van onze kust, waar.

Landvogels ziet men op zoo'n tocht langs de kust, waarbij geen gelegenheid bestaat om eenigszins langeren tijd van boord te gaan, natuurlijk niet; alleen de bonte Kraai (de gewone Kraai broedt in Noorwegen niet) en de Raaf maken hierop een uitzondering. Hoe noordelijker men komt des te algemeener worden deze laatste: in Hammerfest, waar ik begin September was, waren zij even talrijk als bij ons bonte Kraaien in den winter! Beiden, bonte Kraai en Raaf broeden op de rotsen.

Boomgroei is er zeer weinig op de eilanden van het Nordland: daarvoor liggen deze

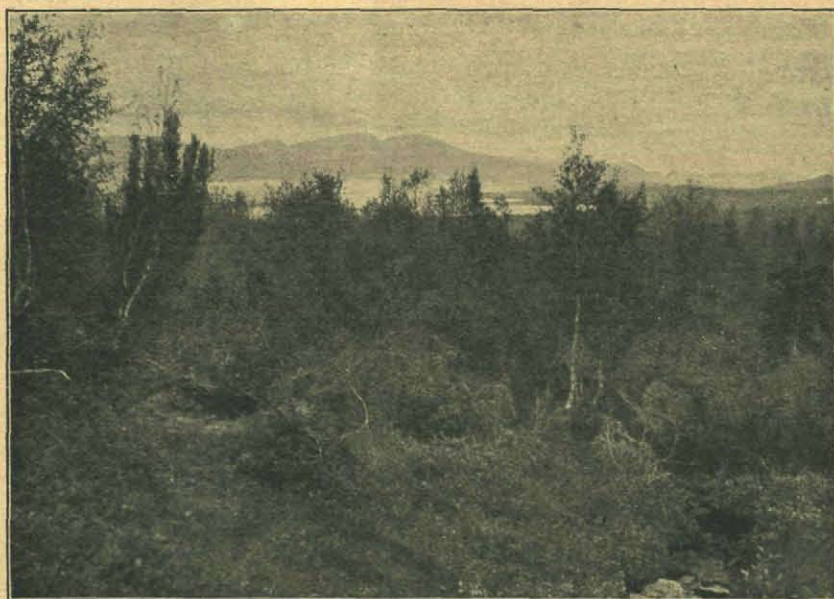

Fig. 2. In het berkenbosch van Abisko (Lapland).

Van Oordt phot.

meestal te veel open voor de heerschende W. winden. Op beschutte plekken echter staan aardige berkenbosschen (verg. fig. 2), zooals b.v. op Grönö (= groene Eiland), dat zijn naam met eere draagt. Hier vond ik een zeer aardige plantengroei; volop stond er de gele *Viola bicolor*, onze gewone *Pinguicula*, *Gnaphalium*, *Rubus chamaemorus*, *Phegopteris Dryopteris*, de Beukvaren, verschillende *Vaccinium*-soorten, *Andromeda polifolia*, enz.

Het was jammer, dat wij niet steeds even mooi weer hadden. Vooral aan de landzijde hingen bijna altijd lage regenwolken en hierdoor zagen wij betrekkelijk weinig van het hier gelegen bergland. Bij het oversteken van den breeden Vest-fjord, gelegen ten O. van de Lofoten, hadden wij echter prachtig zomerweer en genoten wij van het schitterende uitzicht op de hooge met sneeuw bedekte Lofoten. Deze eilanden

zijn het middelpunt van de „Dorsch“-visscherijen (Noorsch: Torsk (*Gadus callarias* L., de kleine vorm van den Kabeljauw (*G. morrhua* L.)) langs de Noorsche kust. De eigenlijke vangst, die aan meer dan 40.000 visschers een middel van bestaan verschaft, heeft in het voorjaar plaats. Nu, half Juni, zagen wij, hoe zij, in groote hoopen opgetast op de rotsen, of hangend in groote houten ramen, gedroogd werden (zie fig. 1, dat een beeld geeft van zoo'n stokvischdrogerij in Svolvaer, een van de belangrijkste havens van de Lofoten). De visschen worden ontdaan van de koppen, die in de vele vischguano-fabrieken verder verwerkt worden.

De in een rij achter elkaar gelegen Lofoten (d. i. eilanden aan de loefzijde) zetten zich naar het N.-O. voort in de Vester Aalen. Tusschen deze laatste en het vaste land doorvarend, bereikt men vrij spoedig, na ongeveer een dag varen, Tromsø, de grootste stad van de streek, het middelpunt van den pels- en traanhandel van het Noorden, het uitgangspunt voor ieder, die de Poolzee bevaren zal.

Wij verlieten hier de Noorsche kustboot om met het Zweedsche S.S. „Braganza“, een buitengewoon sterk, geheel van hout gebouwd schip, onze reis over de Noordelijke IJszee voort te zetten.

Ik heb u reeds een en ander verteld van de vaart van dit schip naar de Poolzee op 21 Juni. Eenige dagen te voren had het hier zeer hard gestormd: nu was de wind vrijwel gaan liggen en daardoor hadden wij alleen eenigen last van de deining, die hier altijd aan de Noorsche kust staat.

In de Noordelijke IJszee verandert de avifauna direct: Mantel-, Zilver- en kleine Zeemeeuwen, die aan de Noorsche kust zoo algemeen zijn, ziet men hier in het geheel niet meer: de Drieteenmeeuw (*Rissa tridactyla* L.), een echte vogel van de open zee, heeft hun plaats ingenomen. Oppervlakkig gezien lijkt deze meeuw in prachtkleed veel op de kleine Zeemeeuw: zij hebben echter langere vleugels; daardoor is hun vlucht sierlijker; bovendien bezitten hun groote slagpennen geen witte punten en zijn de pooten, die meestal zoo ver ingetrokken worden, dat zij onzichtbaar worden, zwart.

Een andere meeuw, die alleen in het hooge Noorden broedt, nam ik in de Poolzee ook reeds waar in kleinen getale. Ik bedoel den Burgemeester (*Larus hyperboreus* Gunn. ¹⁾), die gemakkelijk kenbaar is aan het ontbreken van zwarte slagpennen. Deze groote meeuw is geheel wit met lichtblauwen mantel: in de zon vooral een prachtige verschijning. Heel talrijk zijn er de Noordsche Stormvogels (*Fulmarus glacialis* L.), die om hun zekere, snelle, rusteloze vlucht, vlak over de golven of dicht om het schip heen, altijd ieders aandacht trekken.

Twee bij ons niet alledaagsche Zeekoetachtige vogels zagen wij ook reeds gedurende den overvaart in de Noordelijke IJszee: Brännich's Zeekoet (*Uria lomvia* L.) met zijn dikken korten snavel en de alleraardigste kleine Alkjes (*Plutus alle* L.), die overal in kleine troepen voedsel zochten. Beiden broeden op het Beereneiland, dat ongeveer halverwege tusschen Noorwegen en Spitsbergen ligt.

1) Vroeger *Larus glaucus* Bränn. genoemd.

Aan de Zuidzijde van dit eiland, tegen de steile helling van Mount Misery ¹⁾ bevindt zich een buitengewoon dicht bevolkte vogelberg, voornamelijk door de beide Zeekoeten (*Uria lomvia* L. en *U. troille* L.; de laatste, de gewone soort, komt er niet zo veel voor als de arctische soort), Drieteenmeeuwen, Burgemeesters, kleine Alken, Papegaaiduikers en Stormvogels bewoond. Het Beereneiland ligt iets ten O. van de koers naar Spitsbergen en ook, omdat het er bijna altijd stormt of mist, wagen de IJszeebevaarders zich niet gaarne in de nabijheid. Slechts de vage omtrekken van Mount Misery zagen wij uit de verte: de talrijke troepen zeevogels bevestigden, dat wij in de buurt waren van misschien wel den meest bevolkten vogelberg van den Arctis.

Wanneer men over Spitsbergen spreekt, denkt men onwillekeurig aan onze voorvaders, die hier in de 17e en 18e eeuw de zeer bloeiende walvischvangst uitoefenden. Met de Engelschen hebben zij er echter den gewonen Groenlandschen Walvisch (*Balaena mysticetus* L.), volkomen uitgeroeid. Tegenwoordig komt deze soort slechts in enkele zeeën bij Groenland nog in zeer kleinen getale voor.

In het laatste gedeelte van de 19e eeuw begonnen de Noren met de vangst van Vinvisschen (*Balaenoptera*), die toen nog zeer talrijk waren in de zeeën om Noorwegen. Doch ook hier is er zoo onder de verschillende *Balaenoptera*-soorten huisgehouden, dat men gerust kan zeggen, dat zij er uitgeroeid zijn. In 1904 werd de walvischvangst in de Noorsche wateren verboden. Verschillende nieuwe stations werden toen op IJsland, Spitsbergen, Beereneiland enz. opgericht. Gedurende den oorlog heeft het bedrijf op Spitsbergen stil gelegen; in 1920 is het station in Green Harbour weer in gebruik geweest, doch de vangst was zoo weinig loonend, dat er in 1921 geen verder gevolg aan gegeven is.

Tot mijn groote spijt heb ik op mijn reis geen enkelen Vinvisch gezien. Van een der kleine Tandwalvischsoorten n.l. van den Zwaardvisch (*Orca gladiator* Bonnat.) nam ik gedurende langen tijd drie exemplaren waar, die steeds in de nabijheid van de „Braganza” bleven. Aan de witte onderzijde, maar vooral aan de groote gebogen rugvin waren zij gemakkelijk kenbaar.

Op den tweeden dag, nadat wij het Beereneiland gepasseerd waren, maakte de Kapitein van de „Braganza” ons attent op een eigenaardige lichte streep aan den Noordelijken horizon; dat was de z.g. „Eisschimmer”, de weerkaatsing van het ijs en de sneeuw tegen de lucht. Pas op den derden dag, ter hoogte van de Zuidkaap van Spitsbergen zouden wij met het drijfijss kennis maken.

De uitloopers van den Atlantischen Golfstroom reiken tot aan de Westkust van Spitsbergen. Daardoor is de temperatuur van het zeewater hier altijd hooger dan aan de Oostelijke kusten van Spitsbergen, in den Stor-fjord, waar een koude uit het N.-O. komende Poolstroom gevonden wordt. Met dezen worden in den zomer groote ijsvelden afgevoerd; komen deze voorbij de Zuidkaap van Spitsbergen dan

1) Ik gebruik voortaan de geographische namen in het Engelsch, behalve die welke in alle talen vertaald worden. Ik spreek dus wel van Ijsfjord, doch niet van Groene Haven, Behouden Haven enz.

worden zij door den Golfstroom weder naar het Noorden gevoerd en dit zijn de ijsvelden, die men 's zomers aan de Westkust van Spitsbergen aantreffen kan. Voor de scheepvaart, vooral voor de kleine houten en zeer krachtig gebouwde IJzee-schepen (meestal niet grooter dan 100 à 200 tons) zijn ze weinig hinderlijk. Alle schepen van de Noordelijke IJzee zijn voorzien van een kraaiennest in den voormast: een groote hooge mand, waarin de uitkijk zijn post heeft.

De tocht door zoo'n groot ijsveld heeft een eigenaardige bekoring. De ijsblokken zelf vertoonen allerlei grillige, door de afsmelting ontstane vormen. Daar het water aan de oppervlakte het warmst is, smelt hier het ijs het meest af en daardoor bezitten vele ijsblokken een z.g. ijsvoet, die dikwijls ver in het water kan uitsteken.

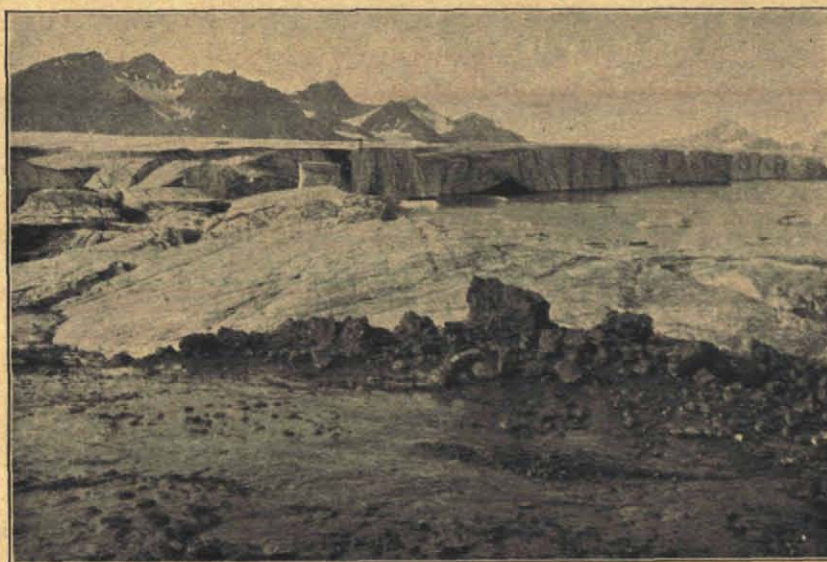

Fig. 3. Wahlenberg Gletscher (Spitsbergen).

Van Oordt phot.

Er is dus altijd eenige voorzichtigheid noodig om niet met het schip tegen dezen ijsvoet aan te loopen.

De verschillende Zeehondensoorten van de Noordelijke IJzee leven alle in de nabijheid van het ijs. Hierop rusten zij uit en blakeren zij zich in de zon. Waar dus ijsvelden zijn heeft men kans Zeehonden te ontmoeten.

In buitengewoon grooten getale komt in de zee tusschen Spitsbergen en Groenland de Zadelrob (*Phoca groenlandica* Fabr.) voor, zoo genoemd om den donkeren band, die als een zadel over den rug heenloopt. Treft men het, dan kan men troepen tegenkomen, die uit duizenden individuen bestaan. Deze soort is het, waarop voornamelijk jacht gemaakt wordt. Gedurende onzen tocht door de ijsvelden heerschte er een gure, koude Noordenwind; daarom bleven alle Zeehonden in het water en zagen wij er slechts enkele op het ijs liggen. Tusschen de schotsen in zwommen

echter vele kleinere troepen. Minder algemeen dan de Groenlandsche Zeehond is de grootere Klapmuts (*Cystophora cristata* Erzl.), waarvan de mannetjes de huid tusschen de oogen en de neusgaten kunnen opblazen. Aan de Groenlandsche kust zijn zij talrijker.

In den loop van dien 24sten Juni werd het weder hoe langer hoe mooier. Tegen den avond, toen wij de kust wederom in zicht kregen en wij de ijsvelden gepasseerd waren, ging de wind geheel liggen en werd het weder volmaakt.

Ik zal dien invaart in den Ijsfjord niet licht vergeten. Uit de donkerblauwe zee verhieven zich de nog geheel met sneeuw bedekte bergen van de Westkust. De atmosfeer was buitengewoon helder: in het Zuiden waren de bergen ten Z. van den Bell-Sound duidelijk zichtbaar; in het Noorden zagen wij alle hooge spitse toppen van Prins Karel Voorland. De bergen ten N. van den ingang van den Ijsfjord met de er tusschen liggende, in zee eindigende gletschers lagen vlak voor ons (verg. fig. 3, dat een beeld geeft van den Wahlenberg Gletscher, gelegen in het N. van den Ijsfjord). Verschillende ijsbergen, van deze gletschers afkomstig, dreven in de kalme zee. Spitsbergen maakte volkomen den indruk van een hooggebergte als de alpen, dat tot aan den voet van de gletschers in zee gezonken was.

Spoedig bereikten wij nu den ingang van den Ijsfjord en nog dienzelfden avond landden wij in de nederzetting van de Ned. Spitsbergen Cie aan de Oostzijde van Green Harbour.

(Wordt vervolgd.)

DE FLORA VAN ZUIDELIJK-BRETAGNE.

EEN botanicus is van huis uit een speurder. Hij begint met de flora van zijn omgeving en strekt zijn onderzoekstochten telkens verder uit, over zijn provincie, over verwijderde provincies en ten slotte over zijn geheele land. En als hij zoo overal gespeurd, gesnuffeld heeft, de zeldzame planten in haar spaarzame schuilplaatsen bewonderd en de vreugde over haar vondsten gesmaakt heeft, dan trekken hem met geheimzinnige kracht nieuwe landen met nieuwe flora's aan. Hij heeft in de verworven kennis van zijn eigen landsflora een basis ter vergelijking, en nu wordt het een speuren naar verwante vormen, verwante soorten en variëteiten en ook een kennismaken met geheel nieuwe typen, nieuwe soorten, nieuwe geslachten, ja zelfs nieuwe families. Daarom is een botanicus een rijk mensch. Hij is, waar hij ook gaat, nimmer alleen. In het bosch, op het veld, in de duinen, tusschen de plassen, op heuvelen en bergen, overal ontmoet hij bekende en nieuwe vormen, die beide hem vreugde geven en zijn belangstelling wekken. En in een vreemd land zijn het vooral die laatste, die hem boeien, omdat er onder zijn, die hij wel kent van cultuurexemplaren, van platen en uit geschriften, maar die hij nu spontaan in haar eigen levensmilieu ziet, als een onafscheidelijk deel van hare omgeving, van het landschap, als „iets dat van zelf spreekt.”

Gewijzigde verhoudingen van bodem en klimaat brachten andere levensvormen, die soms nauw verwant zijn aan de eigen landsflora, maar soms ook in alle opzichten van deze afwijken. Dit is vooral het geval in landen, waar door bijzondere omstandigheden con-